

Ústavní pečeť na nový stát

Přestupný 29. únor je datum samo o sobě dost zvláštní a specifické. Letos je ale ještě doplněno o významné kulaté výročí - rovných sto let od schválení československé ústavy. Té, kterou zrušil až rudý převrat roku 1948.

Pavel Carbol

předseda Společnosti Edvarda Beneše, Ostravská univerzita

Zákonodárcům a právním expertům mladé Československé republiky dala nová, už definitivní ústava hodně práce a nerodila se lehce. Měla své kritiky. Přesto byla pokrovově liberální, přežila celou první republiku a zrušili ji až komunisté. Pro tvůrce současné české ústavy pak znamenala na začátku 90. let minulého století velmi cennou inspiraci.

Již 28. října 1918, kdy v Praze bouřily oslavy, došlo ke zveřejnění prvního československého zákona. Ručně psaného perem Aloise Rašína, se škrty a přepisovanými slovy, který proklamoval vznik nového státu. Všem bylo jasné, že toto romantické provizorium na jednom oboustranně popsaném papíru, který byl povolán Národním výborem, musí být záhy nahrazeno. Po pár dnech, 13. listopadu, pak výbor schválil zákon obsahující Prozatímní ústavu. Ta během několika měsíců existence upravovala pravomoci prezidenta a Revolučního národního shromáždění.

Ani toto v pořadí druhé, i když už oficiálnější provizorium nemělo trvat dlouho. Bylo nutné udělat spoustu přípravných prací i jednání a spolehnout se na kompromisy mezi politiky. Hlavní úkol dostalo právě Revoluční národní shromáždění. To nebylo nikým zvoleno, ale jeho 270 členů bylo povoláno do poslaneckých křesel na základě výsledků posledních parlamentních voleb do Říšské rady ve Vídni z roku 1911.

Tedy při troše fantazie jako bychom dnes sestavili Poslaneckou sněmovnu podle skóre posledních evropských voleb, jakkoli samozřejmě Brusel není Vídeň. Tato dočasná sněmovna s příchutí monarchie neměla navíc německé zástupce a na Slováků byla také skoupá. Republika neměla ani potvrzeny definitivní hranice, protože mírová jednání se vlekla. Přesto, nebo právě proto byli politici okolnostmi nuceni dát novou ústavu dohromady.

Nelehký ústavní porod

Když se v politice něco zásadního rozhoduje, ke slovu přicházejí osobnosti. V Revolučním národním shromáždění dostal na starost projednání klíčového zákona Ústavní výbor už na podzim roku 1919. Hlavními tahouny jednání se staly osoby dvou nej-

vlivnějších stran: sociální demokrat Alfréd Meissner a už tehdy nepostradatelný šéf agrárníků Antonín Švehla. Brali moudře ohled na to, že mnohonárodnostní republika může mít v budoucnu koaličně pestré a nestabilní vlády a ústava by měla být všemi respektovaným nadčasovým kompromisem. Autorem osnovy, tedy jakési páteře ústavy, byl profesor správního práva Jiří Hoetzel. Zpravodajem pak respektovaný soudce František Bouček.

Schvalování ústavy byl unikátní obřad. Zasedání svolal předsedající František Tomášek na 27. února 1920. Poslanci pak absolvovali své vůbec nejdelší jednání. Slušně řečeno: hašteřili se, slovně napadali, odcházeli na protest ze sálu a celkově předváděli divadlo, jež dnes zdatně napodobují jejich nástupci.

Před budovou navíc protestoval dav občanů. O důstojném klidu v historickou chvíli nemohla být řeč. O všem se hlasovalo osobně a jednotlivě. Každý zákonodárcem musel povstat a projevit svou vůli více než stopadesátkrát. Schvalování ústavy pak probíhalo 29. února v jednu hodinu ráno. Schůze pak končila až těsně před čtvrtou.

Masaryk byl jen jeden

Při tvorbě tak zásadní normy se opisovalo jako ve škole. Vzorem bylo francouzské zákonodárství, z ústavy USA byl převzat celý první odstavec preambule. Pouze „lid Spojených států amerických“ nahradil v textu „národ československý“. Celý dokument měl šest hlav a sto třicet čtyři paragrafů. Jeho obsah byl na svou dobu moderní. K všeobecným ustanovením patřily moc zákonodárná, výkonná a soudní. Dalšími byly práva a svoboda s občanskými povinnostmi a ochrana menšin národnostních, náboženských a rasových.

Důležitým faktorem při sepsování ústa-

vy byl logicky prezident T. G. Masaryk. Ten totiž už při prodávání prezidentských pravomocí v Prozatímní ústavě proslul emotivně: „Tož to ne!“

Nelíbilo se mu, že Československo, tak jako další nově vzniklé státy, vymezuje své hlavě malé pravomoci. Masaryk měl totiž nejen americkou manželku, ale i americké ústavní choutky. Líbil se mu tamní prezidentský systém. Koneckonců silného prezidenta mají dodnes i v další zemi, která byla inspirací, a sice ve Francii. I když byly Masarykovi nakonec v nové ústavě vymezeny slabší pravomoci, než by chtěl, jeho autorita a respektované zvyklosti mu umožnily pojmout prezidentství velmi aktivně.

Spokojen byl zejména s tím, že mohl jmenovat premiéra, členy vlády, rozpouštět Sněmovnu a mnohé další. Za činy při výkonu funkce nebyl zodpovědný. Tvůrčí ústava se nebála ani tak Masaryka, jako spíše budoucnosti, až se prezidentem stane nějaký „průměrný egoista a straník“. Právě tento tatičkovský odkaz je u nás stále živý. Mantinely toho, co si může hlava státu dle ústavy dovolit, jsou proto diskutovány snad s každým prezidentským rozhodnutím - a asi to tak bude navždy.

Změny jako bumerang

Československá ústava měla v dobovém srovnání vysoký standard lidských a občanských práv. Ochrana menšin národních, náboženských i rasových byla rovněž v souladu s mezinárodním právem a smlouvami. Přelomové bylo zavedení rovného, přímého a tajného hlasovacího práva, které se vztahovalo i na ženy.

Z dalších zajímavých jednotlivostí stojí za zmínku věkové hranice pro voliče i kandidáty. Tři stovky poslanců na šest let mohli vybírat pouze občané starší 21 let a poslanecký kandidát potřeboval přesáh-

nout třicetku. Sto padesát senátorů se mohlo těšit na osm let. Jejich voliči museli mít alespoň 26 let a oni samotní 45 let.

Aniž bychom opisovali z dnešních novin, dobová média posléze konstatovala, že „Senátu se nepodařilo nabýt nějakého významu“. A zájem voličů o volby do současného Senátu je důkazem setrvalého stavu.

Na míru byla ušita hranice pro prezidentského aspiranta. Na Masarykovu objednávku ji stanovili na pouhých 35 let. Právě tolik bylo v době ústavních příprav Eduardu Benešovi. Dnes by bylo něco tak účelového obtížně představitelné. Zadrželů a kritiky by bylo jistě více u každého souvěti, média i veřejnost by měly miliony výhrad.

Československou ústavu z roku 1920 komunisté zrušili až v květnu 1948. Obecně je ústava pro občana nudným dokumentem. Ale právě po zkušenostech naší země s 20. stoletím by měla mít respekt, učit by se jí měly děti ve školách a politici by měli mít co nejmenší ambice do ní zasahovat.

Změny totiž mohou být nevděčné. Nejviditelnější to bylo u změny způsobu volby prezidenta. Nepřímou volbu parlamentními komorami před deseti lety vystřídala volba přímá, což by se asi líbilo i Masarykovi. Tentokrát by možná glosoval: „Tož to ano!“

Už dvakrát jsme si sami volili pána Pražského hradu. Ukazuje se však, že tento způsob výběru prezidenta bude pokaždé budít vášně a rozdělovat národ, protože vždy někdo skončí druhý a vítěz bude mít o to větší touhu pojmout svou funkci tak trochu masarykovsky, i když nebude zrovna Masaryk.

Ten by se nám asi nyní smál a připomněl by hodnocení ústavy z roku 1920 od předsedy Revolučního národního shromáždění Tomáška: „Nemusíme se stydět před těmi, co přijdou po nás.“

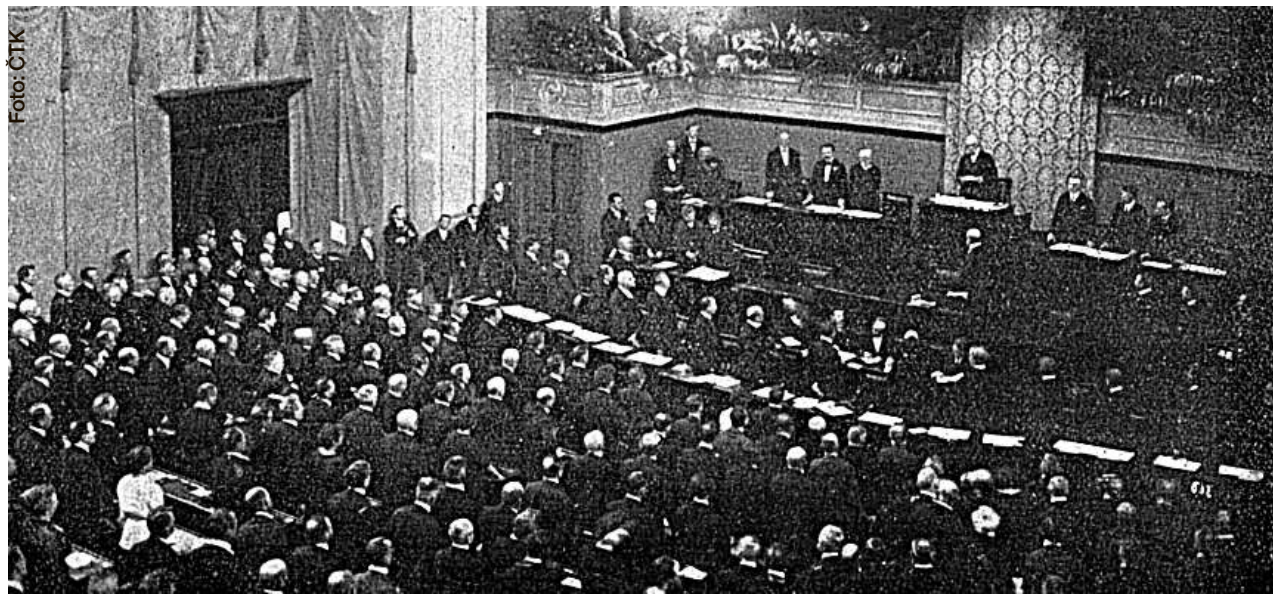

Foto: ČTK

Sobotní zápisník z Malé Strany

Miroslav Korecký

- Poté, co předseda europarlamentu David Sassoli vyhodil **nedůstojné bannery** (= národní vlajky) z jednacího sálu, nechal si europoslanec za SPD Hynek Blaško ušit **vestu v podobě naší standarty**. Vypadá v ní jako Radek Štěpánek na kurtu, ale už se těšíme, až ji z něho předseda bude rvát násilím. Blaško je totiž **bývalý voják** a Sassoli jen **televizní moderátor**, ale když mu naše Dita Charanzová zase ochotně pomůže, měli by Blaška zdolat. Evropu si **národoveckým smetím** rozvracet nedáme!
- Místopředseda KSČM Stanislav Grospič představil další hit. Po loňském songu o **strašlivých dopravních nehodách** v srpnu 1968 nyní zapěl o **pravicovém převratu** v únoru 1948, jenž byl našťáště odražen. Čeká se ještě na jeden dva podobné opusy a vše bude vydáno na profilovém albu s názvem **Grospičovány** (pro anglicky mluvící trh a **Grospičův hrad Big Pussy Games**).
- „**Moji Náchodští mi nerozumějí.**“ - Andrej Babiš po vypískání na nádraží v Náchodě, odkud byl vyprovozen transparenty s nápisy tak denunciačními jako „**Zlatej Slávek**“ (minějn patrně Sobotka).
- Pražský primátor Zdeněk Hřib si prosadil přejmenování **náměstí Pod Kaštany** před ruskou ambasádou na **náměstí Borise Němcova**. Na to má plné právo, vítěz bere vše. Zaráží na tom jen jedno: kdyby měl Hřib koule a **nebyl takový přízdiřák**, řekl by na ferozku, že je to facka Rusům a Putinovi. A neztrapňoval by se směšným klikčováním, jak nový název náměstí **Rusy určitě potěší**. Opravdu radikální městští levičáci chtějí, aby je v Praze zastupovala **taková slečinka**?
- Věčná škoda, že feporýjský starosta Pavel Novotný na kongresu ODS neuspěl v **boji o prvního místopředsedu**. Protože by to úplně jinak znělo, když je teď pravomocně odsouzen k pokutě za **výhrůžku vraždou** podnikateli Vitovi a má před sebou verdikt ohledně vyzývání k vraždě poslance Ondráčka, kde mu **hrozí dva roky natvrdo**. Ale i negativní reklama je reklama, takže by to ODS třeba hlasy **nějakých magorů a úchylů** přilákalo.
- Pod obrazem V. I. Lenina si pražská KSČM na své konferenci zvolila **předsedkyní Martu Semelovou**, která tuto funkci zastává **už 18 let**. Blahopřejeme! To máte za to, že se nemodlíte.
- Ve Skotsku mají ženy dostávat **menstruační hygienické pomůcky zdarma**. A v Česku už diskusí o tom rozjela feministka a právnička odborů **Šárka Homfray**. Tvrdí, že kdyby menstruovali muži, vymohli by si nejen pomůcky zdarma, ale i placené volno během periody. Sklidila za to potlesk celé ženské kominterny usouzené z toho, **jaké příkoří je být ženou**. Připletl se do toho nesouhlasně chudák exministr Zdeněk Škromach - a ženský levičácký dav ho málem udusil vložkami a tampony. Tuto **krvavou řež** budeme i nadále sledovat.

Diskuse

Nenávist a teror šíří Arabové, ne Izraelci

Jan Ziegler
publicista

Mírový plán amerického prezidenta Donalda Trumpa počítá mimo jiné s tím, že by nerozdělený Jeruzalém zůstal hlavním městem Izraele a Palestinci by se měli zříci terorismu. Na rozdíl od padesáti evropských politiků, kteří tento týden společným dopisem Trumpův plán odmítli a označili ho za anexi, s ním naopak naprosto souhlasím.

Pro pochopení tamní situace je nutný malý historický exkurs. Nebyl to židovský stát, který rozpoutal běsy na Blízkém východě. Rezoluce Valného shromáždění OSN z listopadu 1947 počítala s vytvořením dvou států, arabského a židovského. Jeruzalém s okolím měl zůstat pod mezinárodní správou. Židé to respektovali, Arabové ovšem nikoliv. Když Izrael vy-

hlásil v květnu 1948 nezávislost, okamžitě nabídl arabským sousedům pokojné soužití. Jenomže odpovědí byla dobová válka ze strany okolních muslimských zemí s cílem vyhladit židovské osídlení v této oblasti. Vzhledem k tomu, že obyvatelstvo Izraele tvořili tenkrát z velké části Židé přeživší holocaust, jednalo se vlastně o jakési pokračování nacistické politiky novými prostředky. Jenomže Izraelci k překvapení celého světa v boji za svobodu zvítězili. Území, které OSN přiřkla arabskému státu, tehdy okupovalo Jordánsko, nikoliv Izrael.

V roce 1967 sousední arabské země včetně Jordánska připravovaly nový útok proti Izraeli. Egyptský prezident Gamal Násir otevřeně vyhrožoval, že Židy zažene do moře. Egypt také v rozporu s mezinárodním právem uzavřel pro všechny lodě s izraelskou vlajkou Tíranskou úžinu a zneemožnil jim tak plavbu do Rudého moře. To se rovnalo faktickému vyhlášení válč-

ného stavu. Hned poté v květnu 1967 požádal prezident Násir mírové jednotky OSN o stažení ze Sinaje. Místo nich pak rozmístil na izraelských hranicích sto tisíc vojáků a tisíc tanků.

Izrael si uvědomil, jaké mu hrozí nebezpečí, a preventivním úderem v tzv. šestidenní válce rozdrtil arabské agresory. Při té příležitosti odsadil Západní břeh Jordánu a toto území si připojil.

Po vzoru Polska

Nabízí se takový přírůstek. Polsko bojovalo ve druhé světové válce na straně vítězů a připojilo si původní části Německa, kdysi v historii svoje území. Nikdo s tím nemá problém. A Izrael si pro změnu přisvojil Západní břeh Jordánu, také své historické území. Územní změna nastala v důsledku válečného konfliktu, který Izrael nechtěl a nevyprovokoval, ale byl k němu z důvodů obav o vlastní bezpečnost přinucen.

Bohužel, nenávist vůči židovskému státu přetrvává mezi zdejšími Araby dodnes. Palestinská samospráva trvale podporuje arabské teroristy a muslimské radikály vězněné v Izraeli, kteří jsou zodpovědní za vraždy civilistů včetně žen a dětí. Jen v roce 2019 vyplatily úřady palestinské autonomie na tento účel téměř 150 milionů dolarů.

Na autonomních palestinských územích jsou také umístěny výstražné cedule, které varují izraelské občany před vstupem s tím, že zde mohou být zabiti, protože policijní složky nemohou v těchto místech ručit za jejich bezpečnost. Těžko může chtít samostatnost někdo, kdo financuje teroristy a není schopen, nebo spíše nechce na svém území zajistit pořádek a chránit životy.

Co se týče Jeruzaléma, tak ten byl hlavním městem židovského státu už v době dávno před Kristem, kdy z něj vládli svému lidu králové David a Šalamoun. Ži-

dovské osídlení v tomto městě nikdy nepřestalo a trvá nepřetržitě už přes tři tisíce let.

V celé historii byl Jeruzalém rozdělený na dvě části pouze za jordánské okupace v letech 1948 až 1967. Ano, byli to Arabové, kteří v rozporu s rozhodnutím OSN obsadili východní část města včetně historického jádra. V této době také fanatičtí muslimové systematicky ničili staré židovské město, bořili synagogy a likvidovali židovské hřbitovy. Židé také měli zakázaný přístup na svá posvátná místa, například Západní zeď. Naproti tomu za současné izraelské správy mohou židovští, křesťanští a muslimští věřící svobodně navštěvovat synagogy, kostely, mešity a všechna místa, která jsou jim drahá.

Bylo dobře, že se Berlín na začátku 90. let minulého století stal po nepřírozeném rozdělení v předcházející éře znovu jedním městem. I proto by bylo nesmyslné udržovat umělé rozdělení Svatého města.